

Władysław Chojnacki, Małgorzata Szymańska-Jasińska

Uzupełnienie do "Bibliografii polskich druków ewangelickich Ziemi Zachodnich i Północnych 1530-1939"

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 271-285

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

B I B L I O G R A F I A

Władysław Chojnacki

Uzupełnienie do „Bibliografii polskich druków ewangelickich Ziem Zachodnich i Północnych 1530—1939”

W 1966 roku ukazała się *Bibliografia polskich druków ewangelickich Ziem Zachodnich i Północnych 1530—1939* opracowana przez Władysława Chojnackiego (Warszawa: „Zwiastun” 1966, 277 s.). Autor po opublikowaniu tego wyjątkowego dzieła w dalszym ciągu pracował nad jego uzupełnieniem. Fiszki dokumentujące tę pracę przekazane zostały autorce opracowania przez Rodzinę zmarłego w 1991 roku Profesora.

Zachowano układ bibliografii, zasady opisu bibliograficznego oraz uwagi sporządzone ręką Autora. W przypadku uzupełnień opisów zamieszczonych w *Bibliografii* podano odpowiednie numery tytułów, których te zmiany dotyczą. Gwiazdką zaznaczono wydawnictwa nie uwzględnione przez Władysława Chojnackiego, a odnalezione przez Janusza Jasińskiego i Grzegorza Jasińskiego.

Szczegółowe informacje odnośnie genezy dzieła, zasad doboru wydawnictw, reguł opisów bibliograficznych itp. zawarte są w przedmowie do wydanej w 1966 roku *Bibliografii*.

W pozostawionych przez Władysława Chojnackiego notatkach są informacje o osobach będących właścicielami niektórych druków. Autorka opracowania zrezygnowała z podawania nazwisk tych osób (z wyjątkiem autora *Bibliografii*), zaznaczając jedynie, że odpowiednie wydawnictwa znajdują się w zbiorach prywatnych.

Małgorzata Szymańska-Jasińska

WYKAZ WAŻNIEJSZYCH SKRÓTÓW BIBLIOGRAFICZNYCH

ant.	— druk czcionką antykwą
egz.	— egzemplarz
Estr.	— Bibliografia Polska Karola Estreichera. T. 1—34. Kraków 1872—1951
Estr. wyd. 2	— Bibliografia Polska XIX stulecia. Wydanie drugie. Kraków 1959—
got.	— druk czcionkami gotyckimi
nagł.	— nagłówek
ndkł.	— opis niedokładny
okł.	— okładka
wiad.	— wiadomość

DRUKI ZWARTE I ULOTNE

BADANIE siedmiu powodów dla których obchodzona bywa niedziela. (Towarzystwo traktatowe w Rosyi Ryga. Druk i nakład: Międzynarodowe towarzystwo traktatowe w Hamburgu.) 8° ss. 16, tyt. okł., ant.

Egz.: w zbiorach prywatnych.

***BALLNUS Friedrich:** Paweł Mędrzec i Fryc Łaydak, [ok. 1866].

Tyt. oryg.: Paul Kluge und Fritz Liederlich.

Broszura o tematyce rolniczej napisana przez F. Ballnusa po niemiecku i przetłumaczona kosztem Centralnego Towarzystwa Rolniczego dla Litwy i Mazur przez nauczyciela Wiśniewskiego z pow. oleckiego. Wydawnictwo rozprowadzane gratisowo w mazurskich powiatach rejencji gąbińskiej. Obszerne fragmenty drukowane w „Kalendarzu Królewsko-Pruskim ewangelickim” (1866 s.?, 1867 s. 71--75, 1868 s. 85--88, 1869 s. 84--85, 1870 s. 93, 1871 s. 96).

Wiad.: List Friedricha Ballnusa z 181V 1866 r., Berlin Archiv des Diakonischen Werkes der Evangelischen Kirche in Deutschland, sygn. M 6 Bd. 1 k. 297.

BESSER W. F.: Święta wieczerza Pańska. Rozmyślanie biblijne przez ks. W. F. Bessera, Doktora teologii, Radcę kościelnego i Pastora luterskiego w Waldenburgu na Szląsku. Wrocław 1875. Nakładem Władzy duchownej kościoła ewangelicko-luterskiego w Prusach. Skład główny w księgarni sortymentalnej Dülfera <F. Willkomm> w Wrocławiu. Nabyć też można u Kościelnego Martona w Wrocławiu, Neumarkt No. 7. (Drukiem Pöszla i Trepta w Lipsku.) 8° ss. 48, ant.

Estr. wyd. 2, II 226. --- *Egz.:* u autora Bibliografii; Kraków Biblioteka Jagiellońska.

BIBLIA — PSALTERZ DAWIDA

156. **KSIĘGA Psalmów.** W Berlinie, Drukiem Trowicza i Syna. 1862. 12° ss. nlb. 2, 113, got.

Współwydane: Nowy Testament (zob. nr 278 *Bibliografii*).

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii.

165. **KSIĘGA Psalmów.** Z Żydowskiego języka na polski pilnie i wiernie przetłumaczona. Berlin. Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne. (Drukiem Braci Unger w Berlinie.) 1914. 12° ss. 123, nlb. 1.

Współwydane: Nowy Testament (zob. nr 244 *Uzupelnienia*).

Egz.: w zbiorach prywatnych.

BIBLIA — NOWY TESTAMENT

NOWY Testament Pana naszego Jezusa Chrystusa, i Psalterz Dawidow; Z świeżymi rozdziałow napisami, Napotrzebniejszymi Paralelami, I krotkimi mieysc trudnych wykładami; Doktora Marcina Lutra, i Innych, Kosciola Luterskiego Nauczycielow czystych, Na koncu przydane nowe, barzo pozytywne reiestra Psalmow, na Niedziele i Święta przez cały rok; iako też i każdego czasu, dla ludzi w każdym stanie żyjących. Przedmowa naucza, co o tych księgach każdemu Chrześcianowi wiedzieć i iak ich zbawienne zażywać potrzeba. Edycja II. W Królewcu Pruskim, 1737. Przedawa Filip Krzysztof Kanter, Książnik. 8° [Drukował Jan Henryk Hartung].

Przedmowa do I wydania podpisana: w Królewcu dnia Marcina, Albo 11. Listopada 1730. X. Marcin Zygmunt Zielenki. Luterskiego Zboru Polskiego Pleban.

Estr. XIII 35. --- *Egz.:* Berlin Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. EM 139 k, Nr. 118 k. 66.

220. **NOWY Testament** Pana naszego Jezusa Chrystusa. Z Greckiego języka na Polski pilnie i wiernie przetłumaczony. W Berlinie, Drukiem Trowicza i Syna. 1862. 12° ss. nlb. 4, 413, got.

Współwydane: Księga Psalmów (zob. nr 156 *Uzupelnienia*).

Estr. brak --- *Egz.:* u autora Bibliografii.

NOWY Testament Pana naszego Jezusa Chrystusa. Z greckiego języka na Polski pilnie i wiernie przetłumaczony. Berlin. Brytyjskie i Zagraniczne Towarzystwo Biblijne. [Drukiem Braci Unger w Berlinie]. 1914. 12° ss. 465.

Współwydane: Księga Psalmów (zob. nr 165 *Uzupelnienia*).

Egz.: w zbiorach prywatnych.

BIBLIA — NOWY TESTAMENT:
Poszczególne części

EWANGELIA według Ś. Marka. (Żniwo jęczmienne). [Podpis pod obrazkiem na okładce.] (S.G.M. Publishing Office, 15 Strand, London) [ok. 1910] 16° ss. nlb. 36, tabl. 4, tyt. nagł. okł., got.

Egz.: u autora Bibliografii.

EWANGELIJA według Ś. Jana. London: Scripture Gift Mission, Eccleston Hall, Eccleston

Street, S.W. 1 Printed in Great Britain [ok. 1925] 16° ss. nlb. 48.

Egz.: u autora Bibliografii.

BIRMAŃSKA rodzina. Ryga: (Drukował Fr[iedrich] Kloepfel w Eisleben.) 1865 (pozw. cenz. 1866) 16° ss. 16, ant.

Na k. tyt. *motto:* Ew. św. Łukasza 13,29.

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii.

BOCK: [Na pamiątkę pruskiego zwycięstwa w 1866 r. Przełożył August Wilhelm Czygan. Królewiec Drukarnia nadworna Szulca. 1866, got.

Nakład 1000 egz.

Estr. brak. — *Wiad.:* list Friedricha Sarana z Królewca 30 I 1867 do Friedricha Oldenberga, Berlin Archiv des Diakonischen Werkes der Evangelischen Kirche in Deutschland sygn. A I d 2.

314. **[BRAEMER]:** Królowi wierna gazeta wyborców dla powiatu obierczego Oeltzko [!] — Elk — Jańsbork. Za królem i ojczyzną! Za dobrem powodzeniem mieszkańców w mieście i na łądzie! Biuro wyborcze konserwatywów [!] w Elku Hauptstr. 53. Elk, dnia 30. Marca 1910 roku. (Odpowiedzialny: Wilhelm Schmidt w Elku. Drukowi [!] Otto Borkowski w Jansborku) 2° ss. nlb. 3, got.

Treść: Przemowa posła partii konserwatywnej Pana Braemera z Olecka powiedziana na wielkim zgromadzeniu wyborców konserwatywów w Elku dnia, 30. Marca r. 1910. — To samo drukowano po niemiecku w dniu 4 IV 1910 r. p.t.: Königstreue Wähler — Zeitung für den Wahlkreis Oeltzko = Lyck = Johannisburg.

Egz.: Olsztyn Ośrodek Badań Naukowych.

[CONRADI Ludwig Richard] (L.R.C.): Drogowskazy Boże do miasta świętego. 25-ty tyśiąc. (Druk i nakład: Międzynarodowe Towarzystwo Traktatowe w Hamburgu) [po 1912] 8° ss. 16, ilustr., tyt. okł., ant.

Egz.: u autora Bibliografii.

379. **SCHUBERTH Heinrich Franz:** Los Grzesznika. Międzynarodowe Towarzystwo Traktackie w Hamborku Bazylei Watford Stockholm Chrystyanii Helsingfors New York Waschington D.C. Toronto College View Mountain View São Bernardo Buenos Aires Kapstadt Calcutta Warburton. 1908. 8° ss. 8, tyt. okł. got.

Egz.: u autora Bibliografii.

380. **SCHUBERTH Heinrich Franz:** Los Grzesznika. Towarzystwo traktatowe w Rosyi, Ryga. Międzynarodowe Towarzystwo Traktatowe w Hamborku Bazylei Watford Krystyanii Stockholm Helsingfors New York Washington D.C. Collage View Mountain View Ottawa São Bernardo Buenos Aires Santiago Kapstadt Calcutty Warburtonu. 1909. (Drukiem i nakładem: Międzynarod. Towarzystwa Traktat. w Hamburgu) 8° ss. 11, tyt. okł., ant.

Na k. tyt. *motto:* Malach. 4,1. — Tłumaczenie odmienne od poprzedniego.

Egz.: u autora Bibliografii.

CONRADI Ludwig Richard: Na co zanosi się w przyszłości? 15-ty tyśiąc. (Druk i nakład: Międzynarodowe Towarzystwo Traktatowe w Hamburgu) [ok. 1920] 8° ss. 40, tyt. okł., ant.

Egz.: w zbiorach prywatnych.

[CONRADI Ludwig Richard] (L.R.C.): Pełne chwały zjawienie się Chrystusa. Wyjaśnienie Mateusza dwudziestego czwartego[!]. 26. Tyśiąc. Międzynarodowe Towarzystwo Traktatowe w Hamburgu, Rydze, Bazylei, Gland, Budapeszcie V., Watfordzie, Krystyanii, Sztokholmie, Helsingforsie, Konstantynopolu, New-York City, Washingtonie D.C., College View, Mountain View, Nashville, Port Hope, Tacubaya, D. F., São Bernardo, Buenos Aires, Santiago, Kapstadtzie, Lucknowie, Shanghai, Tokio, Soeul, Warburtonie, Cooranbongu. 1914. 8° ss. 93, nlb. 3, ilustr.

Na k. tyt. *motta:* Ew. św. Mateusza 24,3 i 24,33.

Egz.: u autora Bibliografii.

392. **CONRADI Ludwig Richard:** Przesławne ukazanie się Chrystusa. Wykład z 24 rozdziału św. Mateusza. Z obrazkami. Hamburg. Międzynarodowe Towarzystwo Traktatów. Hamburg. Battle Creek. Rio de Janeiro. Bazyleja. Oakland. Buenos Ayres. Londyn. Melbourne. Kapsztadt. 1897. (Druck von Grossner & Schramm, Leipzig) 8° ss. 94, nlb. 2, got.

Tyt. oryg.: Glorius Appearing.

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii.

[CONRADI Ludwig Richard] (L.R.C.): Wierzyć czyli mniemać. 20 tyśiąc. (Drukiem i nakładem Międzynarod[owego] Towarzystwa Traktat[owego] w Hamburgu) [ok. 1912] 8° ss. 8, tyt. okł., ant.

Egz.: u autora Bibliografii.

CZY JEST doczesne odpuszczenie grzechów? [Wyd.:] (R. Brockhaus, Elberfeld, Baustr. 52.

Druck von Rosental & Co., Berlin N., Johannisstr. 20) 8° ss. nlb. 2, tyt. nagł. — No 8.

Egz.: u autora Bibliografii.

CZY KONIEC świata blisko? Towarzystwo traktatowe w Rosyi, Ryga. Międzynarodowe Towarzystwo Traktatowe w Hamborku Bazylei Genf Watford Stockholm Krystanii Helsingfors New York Washington D.C. College View Mountain View Ottawa São Bernardo Buenos Aires Santiago Kapstadtu Calcutty Wartburtonu. 1910. 8° ss. 8, tyt. okł., ant.

Egz.: w zbiorach prywatnych.

CZYGAN August Wilhelm tłum. zob. Bock: [Na pamiątkę pruskiego zwycięstwa...]; Głosy pobudzające (nr 714); [Kazania lekcyjne].

DAMBROWSKI Samuel(?): Kazanie o Partycularnej Opatrzności Bożej. Nad Kościołem Y nad Wiernymi Działkami Bożymi. Text 2. Kronikow w Rozdziale XVI. v. 9. Oczy Pańskie przepatruią wszystkie ziemię, aby dokazał mocy swej przy tych, którzy przynim stoią sercem doskonałym. W Wrocławiu, drukowane literami Grasowemi [między 1766 a 1770] 4° ss. 24, ant.

Współoprawne z: Dambrowski Samuel: Kazania... Brzeg 1766 (zob. nr 455 *Bibliografii*).

Estr. brak. — *Egz.:* Toruń Biblioteka Uniwersytecka.

476. **DO OBIERCÓW** pierwszych w Obwodzie Szczyczeńskim. — An die Urwähler des Ortelsburger Kreises. W Jablonce 8. d. Lutego 1849 r. Lantrat [!] v. Fabek. [Szczytno 1849] Druck von A. Gąsiorowski. 2° ss. nlb. 2, got.

Odezwa skierowana przeciwko bojkotowi wyborów i nawołująca do głosowania na konserwatystów.

Estr. brak. — *Egz.:* Olsztyn Archiwum Państwowe sygn. I 1654 k. 228.

479. **DOBRZYNSKI Jakub**: Powinszowanie Aktu weselnego Jego Mści Panu Danielowi Sammerfeldowi, Sekretarzowi Woyskowemu Nayiasnieyszego Jego X. M. Churfirsztã Brãndeburskiego w Prusiech, z Jey Mosciã Pannã Catharzynã Knopfflochownã Raycankã Miasta Krolewieckiego Knypawskiego wystawione na prętcę od Jakoba Dobrzyńskiego w Krolewcu die 31. May Anno D. 1668. w Krolewcu, drukował Fridryk Reüsner. 4° ss. nlb. 4, tekst got., tyt. ant.

Estr. brak. — *Egz.:* Warszawa Biblioteka Narodowa.

483. **DOKĄD** przychodzą umarli podług pisma świętego? [Hamburg:] (Drukiem i nakładem: Międzynarodowego Towarzystwa Traktatowego) [ok. 1914] 8° ss. 8, tyt. okł., ant.

Egz.: u autora Bibliografii.

DOPUSIĆ [!] mię! [Twardogóra:] Verlag von Julius Malig in Festenberg. 12° ss. nlb. 1, got.

Pieśń pięciowrotkowa.

Egz.: u autora Bibliografii.

DROGA wiary Chrześcijanina. Ryga, 1872. (Drukował Fr. Klöppel w Eisleben) 12° ss. nlb. 2, 64. łac.

(Dozwolono cenzuroju. Warszawa, 10. Nojabra 1873.)

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii.

DRWĘCKI Jakub (1756 — po 1844): Piosnka przy uroczystem obchodzeniu święta trzysetnego na pamiątkę [!] ufundowania wysokiej szkoły [!] w Krolewcu od Xsiażenia wszech pamięci świętey godnego Woyciecha [tj. Albrechta] Brandenburskiego, ułożona od wysłużonego Xiędza Wielbarskiego Jakuba Drwęckiego ośmdziesiąt i ośm lat starego. Königsberg: Gedruckt in der Hartungschen Hofbuchdruckerei. 1844. 8° ss. 13.

Tytuł i tekst również w języku niemieckim.

Estr. wyd. 2, V 184. — *Egz.:* Kraków Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka PAN; Wrocław Zakład Narodowy im. Ossolińskich PAN.

Zob. też tłum. nr 2237.

DRZWI i droga do Nieba. [Wyd.:] (R. Brockhaus, Elberfeld, Baust. 52. Druck von Rosenthal & Co., Berlin N. Johannisstr. 20) 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł. — No 53.

Egz.: u autora Bibliografii.

DZIENNIK zwybory czasow, przez Mistrza Piotra s Proboszczowic, nauki Krakowskiej gwiazdozore Na rok Pański 1553. sprawiony. Tego roku dwoie zaćmienie będzie. Pierwsse Słońca w [?] Wtore Miesiąca w [?] 18° ss. nlb. 16 + 16, kalendarium drukowane w kolorze czarnym i czerwonym.

Ostatni arkusz zawiera: O stawianiu baniek nauka krotka a doświatssona ktorei nietelko jedneś roku ale zawsse używać możemy stron nlb 4; Nauka krotka cokolwiek kto ma począć pod każdym znamieniem niebieskiem str. nlb. 12.

Estr. brak. — *Egz.:* Berlin Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz (Staatsarchiv Königsberg), ungeordnete Bestände — poln. Briefe Bl. 1—14.

EWANGIELIA Nikodema czyli krótka wiadomość o żywocie Odkupiciela naszego Pana Jezusa Chrystusa. (Czwarte wydanie) [?] nakładem i drukiem C. E. Salewskiego w Ostródzie. 8° ss. 84, ilustr., got.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii (bez karty tytułowej).

567. **EWANGIELIA Nikodema** czyli krótka wiadomość o żywocie Odkupiciela naszego Pana Jezusa Chrystusa, którą napisał Nikodem, Ksiądz Żydowski, jak on sam był widział i doświadczył, gdyż był nie tylko Rabinem i nauczycielem Żydowskim, ale oraz tajemnym uczniem Jezusowym. Oprócz tego wiele innych ważnych powieści i zdarzeń, których Ewangeliści nie opisali. Tudzież rozmaite ciekawe czytania i nabożne pieśni. Zebrał z różnych ksiąg starożytnych W. Michalczyk. Wydanie dziewiąte. Nakładem księgarni Salewskiego (F. Pospieszynski) w Ostródzie [1904] 12° ss. 93, got.

Egz.: u autora Bibliografii.

714. **GŁOSY** pobudzające to jest krotkie rozmyślenia nabożne według pisma ś. na każdodziennie używanie domowe z niemieckiego na polski język przełożone [przez Augusta Wilhelma Czygana]. Powторne wydanie kosztuje 3 marki. Drukiem i Nakładem A. Gąsiorowskiego w Jansborku [po 1858] 8° ss. 715, got.

Estr. brak — *Egz.*: u autora Bibliografii; Wąjsuny Izba Regionalna. — *Wiad.* o tłumaczeniu w: A. Szyfer: Relacja z podróży po Mazurach sprzed 100 lat [1865], Komunikaty Mazursko-Warmińskie, 1970 nr 1 ss. 128—129.

GONIAKOWSKI Michał tłum. zob. *Historia o kulawym Frydzie*.

721. **GRAEBER Jan Jakub**: Poprawa Niektórych Myłek w Kancyonale Polskim. [Królewiec: Drukował Jan Henryk Reussner, 1713] 12° ss. nlb. 4, tyt. nagł., got.

Jest to wykaz najważniejszych błędów zawartych w wydaniu kancjonau z 1708 r., który wydano rozprządzeniem królewskim celem dodania go gratis do egzemplarzy już sprzedanych i jeszcze nie sprzedanych.

Estr. brak — *Egz.*: Berlin Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. EM 37 f, Nr. 4 k. 125—126.

HISTORIA o kulawym Frydzie. Tłumaczył Michał Goniakowski Nauczyciel z Baranowa Dnia 18-go Marca 1847 roku. Berlin: Towarzystwo Główne dla Chrześcianskich Książek Treści-

ciwych w Krajach Pruskich, drukowano u Carola Jahneckiego. 1854. 8° ss. 20, got.

Nakład 5000 egz.

Estr. wyd 2, X 270. — *Egz.*: Poznań Biblioteka Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

HISTORIA o kulawym Frydzie. (Wydano od towarzystwa książeczek pobożnych, które iest w Hamborku. W Hamborku. Drukowano u Akiermana i u Wulfa [ok. 1870] 8° ss. 16, tyt. nagł., ant.

Estr. wyd. 2, X 270. — *Egz.*: Wrocław Zakład Narodowy im. Ossolińskich PAN, Biblioteka Kórnicka PAN, Warszawa Biblioteka Narodowa.

815. **HOLLAZ David**: Zbawienny Łaski Ewangeliczney Porządek, To iest Jako dusza z własney sprawiedliwości swoiey wyprowadzona, ... W czterech Rozmowach, osobiwie dla dusz boiaźliwych i nieśmiałych, przy uznaniu nędzy swoiey, do żadney mocy i ugruntowania w wierze i w życiu pobożnym przyiść nie mogą, wyrażony, z Niemieckiego języka na Polski przetłumaczony. Własnem nakładem Jana Jenczio. Margrabowa, 1859. Drukowano u Ed. Peglaua. 16° ss. nlb. 30, 173, got.

Nakład 2000 (*wiad.*: G. Jasiński: Jan Jenczio (1797—1884) mazurski gospodarz z Markowskich, Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1992 nr 2 s. 131).

Estr. brak — *Egz.*: Toruń Biblioteka Uniwersytecka.

(J. W.) zob. nr 2285, 2355.

***JENCZIO Jan**: Odezwa do oborców wiejskich. Verantwortlichkeit und Verlag des Herausgebers. Druck von A. Gonschorowski in Johannsburg. 1862. 4° ss. nlb. 2, got.

Dat. Markowski [!] (w obwodzie Olecko czyli Marggrabowa), dnia 11. Kwietnia 1862. Jan Jenczio, gospodarz.

Ulotka wzywająca do głosowania na konserwatystów w wyborach do sejmu pruskiego.

Nakład 1500 egz. (*wiad.*: pismo Kassy do Evangelische Oberkirchenrat z 17 IV 1860, Berlin Evangelisches Zentralarchiv sygn. 7/2522 k. 183).

Estr. brak — *Egz.*: Berlin Evangelisches Zentralarchiv sygn. 7/2522 k. 185.

763. **JĘDRZEJEWSKI Alfons**: Ludwika Uhlanda wiersz: „Tego saengra fluch” ueberseztował mocnofrei Alfons Jędrzejewski. Kattowi-

ce O. — S. Nakładem G. Siwinna [ok. 1884] 8° ss. 5, nlb. 1. Cena (Preis) 30 Pfg.

Estr. brak — *Egz.*: u autora Bibliografii.

JOZEF Owczarek: Historia prawdziwa. Berlin, Drukarnia Jahncke & Kopf. 1838. 8° ss. 20, ant.

Estr. wyd. 2, XII 474. — *Egz.*: Poznań Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk.

JOZEF Owczarek: Historia prawdziwa. Wydanie 2. W Berlinie. Towarzystwo dla nabożnych chrześcijańskich pism w Królestwie pruskim [przed 1854] 8° ss. 20, ant. — No. 23.

Nakład 5000 egz.

Wiad.: Bericht des Haupt-Vereins für christliche Erbauungsschriften in den Preussischen Staaten, über das Jahr 1854, Berlin 1855, s. 30.

KANCYONAŁ zawierający w sobie Pieśni Chrześcijańskie porządkim słusnym tak z starodawnych iako i świeżo przetłumaczonych i złożonych zebrane. Z Przydatkiem Modlitew także z Sumaryuszem Kateizmowym i reiestrami potrebnymi. Nowo wydany. Edycja trzecia. Cum Censura. W Brzegu, Nakładem i Typem J.E. Trampa. 1782. 12° ss. nlb. 24, 792, ilustr., got.

Współwydane: Modlitwy nabożne ... (zob. nr 1418 *Bibliografii*).

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

981. **CATECHISMUS** Albo: Dziecinne Kazania o Nauce Krześcijańskiej, z Niemieckiego języka na Polski pilnie przełożone, przez Hieronyma Maeleckiego. M.D.LXI [=1561]. 8° ss. nlb. 12, k. lb. 202, ss. nlb. 6. ilustr., got.

Współwydane: Euchiridion. Der Kleine Catechismus Doctor Martin Luthers, Teutsch und Preussisch. Gedruckt zu Koenigsperg in Preussen durch Johann Daubman. M.D.LXI [=1561].

Katechizm dwujęzyczny.

Estr. XXI 535; XXII 87. — *Egz.*: Berlin Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz (W. Chojnacki nie pozostawił dokładniejszych informacji — M. S.)

*[**KAZANIA** lekcyjne. Tłum. August Wilhelm Czygan, przed 1866].

Tłumaczenie Epistelpredigten wydanych przez Christliche Verein im nördlichen Deutschland.

Wiad.: List Friedricha Ballnusa z 18 IV 1866 r., Berlin Archiv des Diakonischen Werkes der Evangelischen Kirche in Deutschland, sygn. M 6 Bd. 1 k. 296.

KAZANIE ewangelickie dla wszystkich Polaków = Mazurów. B.m.w. [przed 1939] 8° ss. nlb. 2, got.

Egz.: u autora Bibliografii.

1023. **KOELLING Hermann:** Pocięcha w drodze, t.j. książeczka nabożna dla tych, co się puścili we świat etc. napisana przez X. Hermanna Koelling pastora pr. Byczyńskiego. Druk i nakład Ernesta Lembeck w Toruniu [1896] 12° ss. nlb. 4, 128, got.

Przedmowa dat.: Byczyna, w nowy rok 1893. — Na k. tyt. winiętka przedstawiająca Pana Jezusa z dwoma apostołami. Słowo „Pocięcha” drukowane na czerwono.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

KORELLA zob. Polnische Begräbnis.

***KRÓTKIE** wystawienie postępowania przy uprawie i obrabianiu lnu podług Belgijskiego sposobu. We Łku. Nakładem i drukiem Drukarni Leckiej W. Mencela [przed 1848] 8° ss. 16, got.

Estr. brak. — *Wiad.*: „Tygodnik Obwodu Oleckiego” 1848 nr 44 z 10 X s. 160.

KULISZ K[arol]: Kazanie pokutne. Na tekst: Ew. św. Marka rozdz. 1, w. 14,15. Wypowiedział ks. K. Kulisz w Ligotce kameralnej. Nakładem autora. (Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) [1903] 8° ss. 15, nlb. 1, ant. — Cena 10 halerzy.

Egz.: w zbiorach prywatnych.

Zob. też tłum. nr 1929; Viebahn Bernd: Krew, która od wszelkiego grzechu oczyszcza; tenże: Ostatnia przestroga; tenże: Przeklinanie jest grzechem; tenże: Ratuj się kto może.

LEKCYE biblijne od 1. kwietnia do 24. czerwca 1911. Studya nad żywotem Chrystusowym. Międzynarodowe towarzystwo traktatowe w Hamburgu. 1911. 8° ss. 47.

Egz.: Warszawa „Znaki Czasu”.

LEKCYE biblijne od 1. lipca do 30. września 1911. Studya nad Dziejami apostołskimi. Międzynarodowe towarzystwo traktatowe w Hamburgu. 1911. 8° ss. 48.

Egz.: u autora Bibliografii; Warszawa „Znaki Czasu”.

LEKCYE biblijne od 7. października do 30. grudnia 1911. Studya nad Dziejami apostołskimi. Międzynarodowe Towarzystwo traktatowe. 1911. 8° ss. 47.

Egz.: Warszawa „Znaki Czasu”.

LEKCYE biblijne od 6. stycznia do 30. marca 1912. Studya nad Dziejami apostołskimi. Międzynarodowe towarzystwo traktatowe w Hamburgu. 1912. 8° ss. 52.

Na k. tyt. *motto*: Psal. 119, 130.
Egz.: Warszawa „Znaki Czasu”.

***LUTHER Martin**: Mały Katechizm Dr. Marcina Lutra z dowodami z pisma świętego. Drukiem T. Hoffmanna w Ostrowie. 8° ss. 42, okł., got.

Estr. brak. — *Egz.*: Berlin Evangelisches Zentralarchiv sygn. 7/2597.

(**MEYER E[rich]** dr. med.): Tytoń trucizną. Ryga: Towarzystwo traktatowe w Rosyi. [Drukiem i nakładem Międzynarodowego towarzystwa Traktatowego w Hamburgu po 1912] 8° ss. 8, tyt. okł., ant.

Egz.: u autora Bibliografii.

1358. **MODERSOHN Ernst**: Oto przychodzę rychło! Trzy minuty przed północą czyli przepowiedziane a jednak niespodziewane. Słowo poważne w czasie poważnym powiedziane przez księdza Ernesta Modersohna. Wydanie drugie. Striegau, Śląsk pruski. Nakładem Reinholda Urbana (Drukarnia Diesdorf Kr. Striegau) [1905] 12° ss. 16, il., ant.

Egz.: u autora Bibliografii (brak ss. 15—16).

1387. **MODLITWY** Kościelne, Za wolą y Postanowieniem Jego Krolewskiej Mości, Wszyskim Ewangelickim Zborom, Krolestwá Pruskiego y ziem innych ku modleniu się, spisane, a teraz wydrukowane w Krolewcu [Nakładem introligatora Krzysztofa Filipa Kantera], Roku M.D.C.C.XXVI [= 1726] 12° ss. 28, got.

Zawiera: Modlitwa Kościelna pospolita pierwsza na dni niedzielne y świąteczne [...]; Modlitwa Kościelna wtóra, która w nabożeństwie tygodniowym po kazaniu ma być modłona; Modlitwa trzecia, która [...] y we dni pokutne ma być modłona; Modlitwy we uroczyste święta po kazaniu przedpołudniowym Na święto narodzenia Pańskiego; Na dzień nowego lata, [...] na wielki Piątek i [...] na wielką noc; [...] na dzień wniebowstąpienia; [...] na świątki.

Przetumaczył i wydał ks. Samuel Tschepius.

Estr. XXXI 378 (ndkł.) — *Egz.*: Berlin Geheimen Staatsarchiv Preussisches Kulturbesitz sygn. EM 37 f, Nr. 4 k. 266—278.

MUTHMANN Jan zob. nr 1652—1654, 1853.

MYŚLI i drogi Boga są dziwne. Ryga: (Druko-

wał Fr[iedrich] Klaepfel w Eisleben.) 1867. 16° ss. 18, ant.

Na k. tyt. *motto*: Izai. 49, 14—16.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

1551. **NIEOMYLNÝ** sposób nayprzyjemniejszego i naypożyteczniejszego odkupywania czasu i zażywania dnia świętego. (w Berlinie: Towarzystwo dla nabożnych chrześciańskich pism w Królestwie pruskim w Berlinie, drukowano u Carl Jahncke) [ok. 1840] 8° ss. 8, tyt. nagł., got. — No. 29. <polnisch>.

Tyt. oryg.: Anweisung die Zeit auf's angenehmete hinzubringen.

Na k. tyt. sygnet wydawniczy: krzyż z napisem w otoku: Hauptverein f. chrisliche Erbauungsschriften in Berlin — Nakład 10 000 egz.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

1569. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, Zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z Sentencyą albo wierszem Pisma S. nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi, A oraz też z Potrzebnymi Reiestrami, I Przedmową nauczaiącą, Jakim sposobem tego Kancyonała każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum Gratia et Privileg. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukował kosztem swoim Bogumił Lebrecht Hartung. Roku 1778. 12° ss. nłb. 32, 881, nłb. 27, 64, got.

Zawiera 904 pieśni.

Estr. brak. — *Egz.*: Wilno Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk (Biblioteka wileńskiego Synodu Ewangelicko-Reformowanego).

1571. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z Sentencyą albo Wierszem Pisma świętego nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi, A oraz też Z potrzebными Reiestrami, I Przedmową nauczaiącą, Jakim sposobem tego Kancyonału każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum grat. et privileg. S.R.M. Borussiae. W Krolewku [!] Drukowali kosztem Nieboszczyka J.H. Hartunga Dziećce, Roku 1787. 8° ss. nłb. 24, 881, nłb. 31, 64, got.

Zawiera 904 (mylnie 901!) pieśni.

Estr. brak. — *Egz.*: Wilno Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk (Biblioteka wileńskiego Synodu Ewangelicko-Reformowanego).

1573. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, Zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z Sentencją albo wierszem Pisma S. nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi, A oraz też z Potrzebnymi Reiestrami, I przedmową nauczającą, Jakim sposobem tego Kancyonała każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum Gratia et Privil. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukował kosztem swoim Bogumił Lebrecht Hartung. Roku 1793. 12° ss. nlb. 32, 881, nlb. 27, 64, got.

Zawiera 904 pieśni.

Estr. brak. — *Egz.*: Wilno Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk (Biblioteka wileńskiego Synodu Ewangelicko-Reformowanego).

NOWO WYDANY KANCYONAŁ Pruski, Zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z Sentencją albo wierszem Pisma S. nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi, oraz też Z potrzebnymi Reiestrami I Przedmową nauczającą, Jakim sposobem tego Kancyonału każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum Gratia et Privil. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukował kosztem swoim Bogumił Lebrecht Hartung [?]. Roku 1815. 12° ss. nlb. 36, 882, nlb. 27, 64, got. druk k. tyt. czarny.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

1577. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, Zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z Sentencją albo wierszem Pisma S. nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi, A oraz też z Potrzebnymi Reiestrami, I przedmową nauczającą, Jakim sposobem tego Kancyonała każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum Gratia et Privil. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukował kosztem swoim Hartung [ok. 1825] 12° ss. nlb. 36, 882, nlb. 26, 64, got.

Estr. XIX 89—90 (mylnie podaje tu rok wydania 1774). — *Egz.*: Kraków Biblioteka Jagiellońska.

1579. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, Zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z Sentencją albo wierszem Pisma S. nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami

Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi, A oraz też z Potrzebnymi Reiestrami, I przedmową nauczającą, Jakim sposobem tego Kancyonała każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum Gratia et Privil. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukował kosztem swoim Hartung [ok. 1828] 12° ss. nlb. 36, 882, nlb. 25, 64, druk k. tyt. czarny, got.

Estr. brak. — *Egz.*: Warszawa Biblioteka Uniwersytecka.

1580. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, Zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z wyrokami Pisma S. nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitemi i osobliwymi wszystkim w obec służącymi, A oraz też Z potrzebnymi Reiestrami I Przedmową nauczającą, Jakim sposobem tego Kancyonału każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum Gratia et Privil. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukował kosztem swoim Hartung [ok. 1832] 12° ss. nlb. 36, 882, nlb. 27, 64, got. druk k. tyt. czarno czerwony.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii; Warszawa Biblioteka Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza.

1581. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, Zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z wyrokami Pisma S. nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitemi i osobliwymi wszystkim w obec służącymi, A oraz też Z potrzebnymi Reiestrami I Przedmową nauczającą, Jakim sposobem tego Kancyonału każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum Gratia et Privil. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukował kosztem swoim Hartung [ok. 1834] 12° ss. nlb. 36, 882, nlb. 27, 64, got.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

1624. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych, Z Sentencją albo Wierszem Pisma świętego nad każdą Pieśnią, Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi, A oraz też Z potrzebnymi Reiestrami, I Przedmową nauczającą, Jakim sposobem tego Kancyonału każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum grat. et privil. S.R.M. Borussiae. W Krolewcu Drukowali kosztem Nieboszczyka J.H. Hartunga Działdźice. Roku 1775. 8° ss. 24, 881, nlb. 31, 64, got.

- Zawiera 904 (mylnie 901!) pieśni.
Estr. XIX 90. — *Egz.*: Wilno Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk (Biblioteka wileńskiego Synodu Ewangelicko-Reformowanego).
1626. **NOWO WYDANY KANCYONAŁ** Pruski, zawierający w sobie Wybor Pieśni Starych i Nowych, W ziemi Pruskiej i Brandenburskiej zwyczajnych. Z Sentencją albo Wierszem Pisma świętego nad każdą Pieśnią. Z gorliwymi Modlitwami Kościelnymi, pospolitymi i osobliwymi, wszystkim w obec służącymi A oraz też Z potrzebnymi Reiestrami, I Przedmową nauczającą, Jakim sposobem [!] tego Kancyonału każdy ku zbudowaniu swemu zażywać ma. Cum grat. et privil. S.R.M. Borussiae. W Królewcu, Nakładem i Kosztem Królewsko-Nadworney Hartungoskiej Drukarni [pocz. XIX w.] 8° ss. 24, 881, nlb. 31, 64, got.
 Zawiera 904 pieśni.
Estr. XIX 90. — *Egz.*: Wilno Biblioteka Litewskiej Akademii Nauk (Biblioteka wileńskiego Synodu Ewangelicko-Reformowanego).
1652. **MUTHMANN Jan**: Odnowienie Przymierza Chrztu świętego, (albo Związki z Bogiem,) Ku każdodzienney pobożności; Z różnemi Sentencjami Poćieszniemi z Biblii świętey; Y niektórymi Modlitwy. Drukował Goffred Tramp [w Brzegu 1723] 24° ss. nlb. 56, got.
Estr. brak. — *Egz.*: Warszawa Biblioteka Narodowa. — *Wiad.*: S. Jocher: *Beiträge zuden actis historico-ecclesiastica*, Weimar 1749, s. 900 i n.
1653. — Toż. W Brzegu, Drukował J. E. Tramp [po 1760] 24° ss. nlb. 56, got.
Estr. brak. — *Egz.*: Cieszyn Parafia ewangelicko-augsburska.
1654. — Toż. W Brzegu, Drukował J. E. Tramp [po 1780] 12° ss. nlb. 56, got.
Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.
1657. **O[ERTZEN] M[argarethe]**: Cicha Joanna. Napisała M. v. O. Z niemieckiego tłumaczył W. B. Striegau (Śląsk pr.) Nakładem Reinholda Urbana. (Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau.) 1903. 8° ss. 40, got.
Wiad.: K. Roy: *Zaspokojone pragnienia*, 1905.
- ***PAWLICK Johann Otto**: [Broszura skierowana przeciwko baptystom, przed 1866].
Wiad.: List Friedricha Ballnusa z 18 IV 1866 r., Berlin Archiv des Diakonischen Werkes der Evangelischen Kirche in Deutschland, sygn. M 6 Bd. 1 k. 300.
1731. **PIEŚŃ** narodowa Prusaków. Z niemieckiego: „Heil dir im Siegerkranz” przełożył [Hermandlarein Gustaw] Gizewiusz. Lithographie und Druck des litogr. und typogr. Institutes zu Lyck [1844] 8° ss. nlb. 4, ant. z nutami.
 Zawiera także pieśń pt.: Niech żyje Król!
Estr. brak. — *Egz.*: Warszawa Biblioteka Instytutu Badań Literackich PAN.
1744. **PODRABIANIE** prawa Boskiego wyjaśnione. Intern[ationale] Traktatgesellschaft Hamburg, Grindelberg 15a [nalepka, którą za-klejono adres wydawniczy:] G. Perk Poznań, ul. Książęca 25 [przed 1913] cm 58,5 × 45,5 ss. nlb. 2, ilustr.
Egz.: u autora Bibliografii.
- PODWÓJNY** testament. Ryga: (Drukował Fr[iedrich] Klaeppel w Eisleben) 1865 (pozw. cenz. 1866) 16° ss. 22, ant.
 Na k. tyt. *motto*: Żyd. 4,12.
Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.
- [**POESCHEL Philipp Friedrich, GOSSNER Johann**]: Serce człowiecze kościół Boży lub mieszkanie szatańskie w 10 figurach podobieństwem wystawione. Ku wzbudzeniu i wspomózeniu chrześcijańskiego umysłu. Tłumaczył z niemieckiego A. K., K. N., A. J. W Berlinie 1858. Do nabycia w magazyi głównego towarzystwa dla nabożnych pism chrześcijańskich: Klasztorna ulica Nr. 67. (Drukowano u Karóla Jahnkiego) 8° ss. 48, got.
Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.
1747. [**POESCHEL Philipp Friedrich, GOSSNER Johann**]: Serce człowiecze kościół Boży lub mieszkanie szatańskie w 10 Figurach podobieństwem wystawione. Ku wzbudzeniu i wspomózeniu chrześcijańskiego umysłu. Tłumaczył z niemieckiego A. K., K. N., A. J. Nowy Rupin. Nakładem od F. W. Bergmann. (Drukiem od E. Buchbindera w Nowym Rupinie) 8° ss. 48, got.
Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.
- POLNISCHE Begräbnis**—Liturgie zum Gebrauch für Nicht=Geistliche, zusammengestellt in Folge Beschlusses der Kreis=Synode Johannisburg von Korella, Pfarrer. Druck von A. Gonschorowski, Johannisburg. 4° ss. nlb. 2, 20, got.
 Teksty w języku polskim.
Estr. brak. — *Egz.*: Olsztyn Ośrodek Badań Naukowych

POLSKO-ewangelicki kalendarz ścienny na rok 1900. (Drukiem Pawła Neuhausa w Eiku.) Gazeta Ludowa, cm 35 x 40,5, k. nlb. 2, got.

Egz.: Biblioteka Kórnicka PAN.

POWIEŚĆ o ubogim Seppeli czyli Józiu. Ryga 1867 (drukował Fr[iedrich] Kloeppel w Eisleben) 16° ss. 24, ant.

Na k. tyt. *motto:* Objaw. św Jana 7, 14—17.

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii.

POWΤÓRNE przyjście Chrystusa. (90. Tausend.) (Druk i nakład: Międzynarodowe towarzystwo traktatowe w Hamburgu.) 8° ss. 32, tyt. nagł. i okł., ant.

Egz.: u autora Bibliografii.

POWΤÓRNE przyjście Chrystusa. Rodzaj, sposób, cel i bliskość zdarzenia tego. Mat. 24,3. 100 tysięcy. (Drukiem i nakładem: Międzynarodowego Towarzystwa Traktatowego) [ok. 1920] 8° ss. 32, tyt. okł i nagł., ant.

Egz.: u autora Bibliografii.

PÓJDŹ do Jezusa. Striegau (Śląsk pr.) Nakładem Reinholda Urbana (Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) [ok. 1905] 8° ss. 64, ilustr. Cena 30 fen.

Wiad.: K. Roy: Zaspokojone pragnienie, 1905.

1837. **PRZEGLĄD** serca potrzebny wszystkim, tak chorym jak zdrowym, a nayprzód gościom na ś. Wieczerzy Pańskiej. w Berlinie: Towarzystwo dla nabożnych chrześcijańskich pism w Królestwie pruskim. (Drukowano u Karola Jahnięgo.) 1855. 8° ss. 8, got. No 26.

Tyt. oryg.: Selbstprüfung für Kranke 1. i 2. Nakład 10 000 Exemplarzy. 3. Nakład 10 000 Exemplarzy. — Jest to właściwie wydanie 6 gdyż każdy nakład 10 000 egz. wydawany był w dwóch rzutach po 5000 egz.

Wydanie nieco powiększone w końcowej partii o jedną stronę tekstu.

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii.

PRZYKAZANIE, w którym będzie napominan lud pospolity. [Królewiec 1543 Druk. Jan Weynreich].

Estr. brak. — *Wiad.:* Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku, T. 4: Pomorze, Wrocław 1962, s. 455.

1853. **QUIRSFELD Johann:** I. Wzdychania a Rytmu pocieszne; II. Modlitwa poranna do Pana Jezusa; III. Niektóre o Jezusie a do Jezusa

piesneczki; IV. Rozmowa duchowna między Chrystusem a Duszą wierną o świętey ozdobie a przystoynym ubiorze dusze jako oblubienice Chrystusowej; niekdy roku 1682 od nieb. Wielebnego a pobożnego X. M. Jana Kwirselfeda, kościoła Pirneńskiego w Sassyj Archi-Diakona. Tłumaczył Jan Muthmann. W Brzegu drukował Gotfred Tramp. 1724. 8° ss. nlb. 48 (?), got.

Estr. brak. — *Egz.:* w zbiorach prywatnych (bez k. tyt.)

1857. **RADE** udzielający Lekarz Zwierząt. dla każdego Gospodarza zawierający w sobie: Zbiór starych i nowych skutecznych środków przeciw rozmaitym chorobom bydła i niebezpiecznym przypadkom a zwłaszcza u koni, bydła, świni i owiec. Ostród. Drukiem i nakładem C. E. Salewskiego [1887] 8° ss. 72, got.

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii (bez ss. 71—72).

1929. **ROY Kristina:** Bez Boga na Świecie. Opowiadanie z życia ludu słowackiego napisała Krystyna Royówna. Tłumaczył z języka słowackiego ks. Karol Kulisz. Z 12 obrazkami. Wydawnictwo „Dla Wszystkich” Ligotka kameralna. Śląsk austr. Striegau, Śląsk pruski. Nakładem Reinholda Urbana. 1903. 12° ss. 64, ilustr. (Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau).

Egz.: u autora Bibliografii.

[**ROY Kristina:**] Ukojone pragnienie. „Powieść z czasów Syna Człowieczego” napisała Chrystyna Royówna. Ze słowackiego na polskie położył F. P., ilustrował J. Warns. Warszawa: Skład główny w Księgarni W. Mielke. (Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau.) 1905. 12° ss. 58, nlb. 6, ilustr.

Egz.: u autora Bibliografii.

ROY Kristina: Zaspokojone pragnienie. „Powieść z czasów Syna Człowieczego” napisała Chrystyna Royówna. Ze słowackiego na polskie położył F. P., ilustrował J. Warns. Striegau (Śląsk pr.) Nakładem Reinholda Urbana. (1905) (Drukarnia Diesdorf, kr. Striegau.) 12° ss. 58, nlb. 6 (ogłoszenia: Nakładem Reinholda Urbana w Striegau, Śląsk pruski), ilustr.

Na odwrocie k. tyt.: Dozwolono cenzuroju. Warszawa, 19 Julia 1905 goda.

Egz.: w zbiorach prywatnych.

1939. **ROY Kristina:** Zaspokojone pragnienie. „Powieść z czasów Syna Człowieczego” napisała Chrystyna Royówna. Ze słowackiego na polskie

położył F. P., ilustrował J. Warns. Striegau (Śląsk pr.) Nakładem Reinholda Urbana. (Drukarnia Diesdorf, kr. Striegau.) 12° ss. 58, nlb. 6, ilustr.

Cenzura ros. Warszawa 19 VII 1905.

Egz.: w zbiorach prywatnych.

[**ROZMYŚLANIA** pasyjne na każdy dzień tygodnia od niedzieli zapustnej aż do sabbatu Wielkanocnego.] (Drukiem Trowitzscha i Syna w Berlinie.) [poł. XIX w.] 8° ss. 180, got.

Egzemplarz wydrukowany bez karty tytułowej zaczynający się od słów: Tydzień pierwszy. <Od niedzieli Zapustnej aż do pierwszej w Post.>

Estr. brak. — Egz.: u autora Bibliografii.

SCHUBERTH Heinrich Franz zob. nr 379, 380.

SCHULTZ Franc[iszek] Alb[ert]: [Zaproszenie do prenumeraty Biblii w języku polskim. Incip.:] Wszystkim wobec, którym wiedzieć o tym należy, podać się do wiadomości to, żeśmy przedsięwzięli dać do przedrukowania Biblią Polską. [Expl.:] W Królewcu, dnia 2 Stycznia, 1736 Franc. Alb. Schultz. [Królewiec: drukarnia Hartunga 1736] 8° ss. nlb. 2, tyt. nagł. tekst pol-niem.

Zawiera w 12 punktach objaśnienia związane z wydaniem Biblii, które ma nastąpić „zaraz po wielkiej nocy, [...] 1737” oraz spis osób przyjmujących prenumeratę: „W Kownie od Imci. X. Andreae. We Gdańsku od Pana Jana Tom. Szreibera, Senatorskiego koła y Gymnas. Drukarza. W Elblągu od P. Jana Gottfr. Szenwalta, Introligatora. W Grudziącu od Pana Szmity, Rektora szkoły. W Jansburgu od Imci. X. Proboszczu, (Archiprezbytera) Szweknera. W Królewcu in Collegio Fridericiano y od P. Jana Henryka Hartunga, Drukarza. W Lisnowie, od Imci. X. Wedeka. W Elku od Imci. Księdza Proboszczu (Archiprezbytera) Cibulkowskiego. W Pasymie od Imci Kś. Dyakona Hamzy. W Zewaldzie od Imci Księdza y Konsyliarza Konsystorium, P. Pauli. W Toruniu od P. kupca Kreszmera.

Prenumeratę przyjmuje się do końca marca 1736. Kto zamówi 100 egz. otrzyma 10 gratis, 80 — 8, 70 — 7, 60 — 6, 50 — 4, 30 — 2, 15 — 1.

Estr. brak. — Egz.: Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. EM 139 k, Nr. 118 k. 57.

SCHULTZ Frantz Albert: Zweytes Avertissement von der Polnischen Bibel, welche zu Koenigsberg in Preussen nach der Dantziger Edition von 1632. in Octav gedruckt wird. Königsberg, den 29. Sept. Anno 1736 [Drukarnia Hartunga] 8° ss. nlb. 2, got.

Zawiera zaproszenie do prenumeraty w języku niemieckim, a na odwrocie tekst strony 237 Biblii.

Estr. brak. — Egz.: Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. EM 139 k, Nr. 118 k. 56.

***SCHULZ Gottfr[ied]**: Kazanie o grzechu i pocięciu pijaństwa przez Gottfr. Schulza, ew. X. w Johannisburgu na Mazurach. Wydane kosztem Towarzystwa wstrzemięźliwości w Królewcu. Johannisburg. Drukiem Antoniego Gąsiorowskiego [1854] 12° ss. 49—60, tyt. okł., got. [Nadb. z kalendarza „Prawdziwy Prusak”?].

Nakład 1000 egz. (wiad.: G. Jasiński, Superintendent Gottfried Schulz (1791—1867) i jego poglądy na sprawy mazurskie, Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1993 nr 3 s. 426).

Estr. brak. — Egz.: Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. Rep. 76 III Sekt. 39, Litt. S. No. 37 k. 253—258.

***[SCHULZ Gottfried]**: Marcin Luter Doktor Słowa Bożego, Reformator Wiary S. Ewangielickiej. Tudzież początek, prześladowanie, rozkrzewienie i zwycięstwo Augsburskiej Konfessyi czyli Prawdziwego Chrześcijańskiego Kościoła. Z dodatkiem: 1. X. Samuela Dąbrowskiego Kazanie na dzień ś. Marcina. 2. Wiadomość o pomniku Marcina Lutra w Wyttenbergu. Przypisek Wydawcy. 3. Tablica Chronologiczna albo czasowa. Dla użytku Szkół Narodowych i dla zbudowania Wszystkich Chrześcian. Podług prawdziwych dziejów. Johannisburg, 1854, Nakładem i drukiem A. Gąsiorowskiego. Cena 7 1/2 sgr., w partyjach, dla Szkół taniej. 8° ss. VI, 138, tabl. 1, got.

Na okładce obrazek z Chrystusem z napisem: Marcina Lutra Nauka jest: „Czyste Słowo Boże” Ona przeto póki świat stoi, Zaginać nie może: Johannisburg, 1857. Verantwortlichkeit, Druck u. Verlag von A. Gonschorowski.

Estr. brak. — Egz.: Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. Rep. 76 III Sekt. 39, Litt. S. No. 37 k. 259—332.

***SCHULZ Gottfried**: Żal mi tego ludu! Kazanie o błogosławieństwie Bożem czasu żniwa po drogich czasach trzymane 7. Niedzieli po ś. Trójcy, dnia 30. Lipca 1854 przez X. Gottfrieda Schulza, ew. pleb. w Johannisburgu na Mazurach. B.m.r. 12° ss. 37—46, tyt. nagł., got.

Estr. brak. — Egz.: Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. Rep. 76 III Sekt. 39, Litt. S. No. 37 k. 247—251.

Zob. też. Wianek śpiewów patriotycznych (wyd.)

SPECYFIKACJA niektórych ksiąg polskich notowanym [!] dostać cenie w Księgarni u Jana Jakuba Kantera w Królewcu też pożądamy zawsze dostać w Kancellarii Jo Kr. Mci do adresowania się dla Prus Zachodnich w Kwidzynie [Królewiec po 1774] 8° k. 3 nlb.

Estr. brak. — *Egz.*: Toruń Książnica Miejska.

SPECYFIKACJA niektórych Ksiąg polskich notowanym [!] dostać Cenie w Księgarni u Jana Jakuba Kantera w Królewcu też [!] pożądamy zawsze dostać w Kancellarii Jo Kr. Mci do Adressowania się dla Prus Zachodnich w Kwidzynie. [Królewiec ok. 1775 Jan Jakub Kanter] 8° ss. 6, ant.

Estr. brak. — *Egz.*: Toruń Książnica Miejska.

SROKA. Ryga: (Drukował Fr[iedrich] Kjaeppl w Eisleben). 1867 (pozw. cenz. 1869) 16° ss. 22, ant.

Na k. tyt. *motto*: Psal. 118,8.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

STAWICKI Hey Michał: Pieśń nowo uczyniona, Na wesele Wielmożnego Pána, a páná Janá Kostki z Sthymbarku. Podskárbiego ziem Pruskich. Stárosty Puckiego... O Małżeństwie swętytm.

Z melodią przypominającą poloneza. Składka K XIX a, zamieszczona w [Reformowanym kancjonale Królewieckim] z około 1560 r. drukowanym u Jana Daubmanna w Królewcu.

Estr. XXIX s. 259; XX s. 146.

2084. **SYNOWIE** światłości. Ryga: Towarzystwo traktatowe w Rosyi. (Druk i nakład: Międzynarodowe towarzystwo traktatowe w Hamburgu) [przed 1912] 8° ss. 8, tyt. okł., ant.

Egz.: u autora Bibliografii.

TĘSKNOTA za ojczyzną. (Nakładem Ludwika Wintera w Cassel-Wilhelmshöhe, Drukarnia Diesdorf, Ks. Striegau) 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł.

Egz.: u autora Bibliografii.

TOPI się! (Niec o drobnostkach. Biblia i dziwny jej wpływ. Druk Fr. Pospieszynski. Osterode, Ostrp.) [1904] 8° ss. nlb. 4, ilustr., tyt. nagł., got.

Zawiera 3 powiastki.

Egz.: Olsztyn Archiwum Państwowe sygn. IV 542 k. 194—195.

TREPKA Ostafi tłum. zob. 2160.

TRZYKROTNE zwycięstwo. Ryga: (Drukował Fr[iedrich] Kloeppel w Eisleben.) 1867 (pozw. cenz. 1869) 16° ss. 16, ant.

Na k. tyt. *motto*: Jozue 1,8.

Estr. brak. — *Egz.*: u autora Bibliografii.

TSCHEPIUS Samuel tłum. zob. nr 1387.

TSCHIN biedny chiński chłopiec. Ryga: (Drukował Fr[iedrich] Kloeppel w Eisleben) 1867 (pozw. cenz. 1868) 16° ss. 26, ant.

Na k. tyt. *motto*: Rzym. 11,33,36.

Egz.: u autora Bibliografii.

TYŚ Bóg widzący mię. 1. Mojż. 16,13. (Nakładem Reinholda Urbana, Striegau <G. Śląsk>. Buchdruckerei der Schreiberhau Diesdorfer Rettungsanstalten. Diesdorf bei Gäbersdorf, Kr. Striegau) [1902] 8° ss. nlb. 8, tyt. nagł.

Egz.: u autora Bibliografii.

UCZESTNIKI wiary ewangelickiej! [Wydawca:] (Synoda obwodowa w Olecku.) [Nakładca: Central-Ausschuss für die Innere Mission Berlin.] (Drukiem Ed[warda] Peglaua w Margrabowie 1867 roku) 8° ss. 8, tyt. okł., got.

Broszura skierowana przeciwko pijaństwu.

Egz.: Berlin Archiv des Diakonischen Werkes der Evangelischen Kirche in Deutschland sygn. A I d 2.

2160. **VALDES Juan:** Vpominek. który Vergerius Jasnemu panu, Mikołajowi. Oswieconego Pana: Mikołaja Radziwiła, Książęcia w Olicie y Wnieświeżu Woiewody Wileńskiego etc. Synowi pierwssemu Posłał. [Motto:] II. Timo. III: Chćiei statecznie, stać, y zostać przy tym czegoś się nauczył, y coć iest zwierzono, wiedząc od kogoś się nauczył. A iżeś ieszcze wneht, poczawszy od dziećinnych lath, święte pismo vmiął, Ktore cie mozę, dobrze wyćwiczyć y wyprawić ku = zbawieniu ktore iest w Christuśie Jesuśie. (Wycisnął, Alexander Augezdecky, w Krolewcu Pruskym. Roku pańskiego 1556) 12° ss. nlb. 46, got.

Tyt. oryg.: Instruccion cristana para los minos. Tłum. Ostafi Treпка z wydania Pawła Vergeniusa.

Estr. XXXII 160. — *Egz.*: Berlin Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz (zbiory Biblioteki Uniwersyteckiej w Królewcu).

(**VIEBAHN von**) [Bernd]: Czy śpi twoje sumienie? (Nakładem T. Urbana, Striegau <Śląsk pr.> Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) [ok. 1908] 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł. [Nr] XVI.

Egz.: u autora Bibliografii.

VIEBAHN Bernd: Krew, która od wszelkiego grzechu oczyszcza. — Drzwi do owiec. — Albo tak albo owak. [Tłumaczył ks. Karol Kulisz] (Nakładem Reinholda Urbana, Striegau <Śląsk pr.> Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł.

Wiad.: J. Broda, Bibliografia Karola Kulisza (rkps).

VIEBAHN Bernd: Ostatnia przestroga. [Tłumaczył ks. Karol Kulisz.] (Nakładem T. Urbana, Striegau <Śląsk pr.> Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) [ok. 1912] 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł. [Nr] XXIV.

Wiad.: J. Broda, Bibliografia ks. Karola Kulisza (rkps).

(**VIEBAHN v.**) [**Bernd**]: Poczem można poznać prawdziwych chrześcijanin? [!] (Nakładem T. Urbana, Striegau <Śląsk pr.> Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) [ok. 1911] 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł. [Nr] XXVIII.

Egz.: u autora Bibliografii.

VIEBAHN Bernd: Przeklinanie jest grzechem. [Tłumaczył ks. Karol Kulisz.] (Nakładem T. Urbana Striegau <Śląsk pr.> Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) [ok. 1908] 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł. [Nr] XV.

Wiad.: J. Broda, Bibliografia ks. Karola Kulisza (rkps).

VIEBAHN Bernd: Ratuj się kto może. [Tłumaczył ks. Karol Kulisz.] (Nakładem T. Urbana, Striegau <Śląsk pr.> Drukarnia Diesdorf, Kr. Striegau) [ok. 1913] 8° ss. nlb. 4, tyt. nagł. [Nr LIII].

Wiad.: J. Broda, Bibliografia ks. Karola Kulisza (rkps).

W DRUKARNI Antoniego Gąsiorowskiego w Johannisburgu drukuje się: Prawdziwy Prusak. Ewangelicki, Religijno-patryotyczny Kalendarz narodowy na Rok 1855. [...] Druk A. Gąsiorowskiego w Johannisburgu [1855] s. 4.

Zawiera m.in. Rejestr albo spis rzeczy Kalendarza Ewangelickiego na rok 1855.

Estr. brak. — Egz.: u autora Bibliografii.

W.I.P.O. i S. i D. Sw. Amen Pokoj Wam! Porządek nabożeństw niedzielnych i świątecznych mających się odbywać w bieżącym roku 1884 po Bożem narodzeniu w parafii ew. augs. Roszkowskiej, Rafalskiej i Wojsławskiej.

Estr. brak. — Egz.: Wrocław Archiwum

Państwowe Konsystorz Ewangelicki sygn. IV/736 k. 27 (zob. także 1/76).

2237. (**WEISS Georg Bernhard:**) Książeczka religijna czyli D. Marcina Lutra mały Katechizm, wykładany, objaśniony, wyrokami pisma świętego potwierdzony, i w różne przydatki opatrzone. Königsberg, 1843. Verlag der Hartungschens Hofbuchdruckerei. 12° ss. VI, 138, got.

Przedmowa informuje, że przetłumaczył ją na język polski X. Jakub Drwencki w 1840 r. z 2 wydania: Religionsbüchlein, der christliche Religionslehre nach Dr. Martin Luthers kleinern Katechismus, von Dr. G. B. Weiss, Pfarrer am Tragheim, Königsberg, 1840. Verlag der Hartungschens Hofbuchdruckerei. Jest to wydanie nieco skrócone.

Estr. brak. — Egz.: u autora Bibliografii.

WHITE E[llen] G[ould]: Droga do Chrystusa Opisana przez E. G. White. Międzynarodowe Towarzystwo Traktackie w Hamborku Bazylei Londynie Krystyanii Helsingfors Kapstadt College View Washington D. C. Moutain View Toronto Taquary Buenos Ayres Calcutta Warburton. 1907. 8° ss. 150. nlb. 1, tabl. 5.

Egz.: u autora Bibliografii.

WHITE E[llen] G[ould]: Męki Chrystusowe dla Wybawienia ludzkiego opisał E. G. White. Międzynarodowe Towarzystwo Traktackie Hamborg Bazylea Washington D. C. Oakland Kapstadt Londyn College View Rio de Janeiro Calcutta Krystyanja Montreal Buenos Aires Melbourne. 1904. 8° ss. 35, nlb. 1, ilustr.

Egz.: u autora Bibliografii.

2278. **WHITE E[llen] G[ould]:** Męki Chrystusowe dla Wybawienia ludzkiego. Międzynarodowe Towarzystwo Traktackie w Hamborku Bazylei Londynie Krystyanii Helsingfors Kapstadt College View Washington D. C. Mountain View Toronto Taquary Buenos Ayres Calcutta Warburton. 1907. 8° ss. 39, nlb. 1, ilustr., got.

Egz.: u autora Bibliografii.

***WIANEK** śpiewów patryotycznych. Wydał Gottfried Schulz pleban ewangelicki w Jansborcku. Johannisburg. Druck u. Verlag des A. Gonschorowski. 1852. 12° ss. 26, nlb. 2, ant. — Preis: 1 Sgr. — Cena 1 Śgrsz.

Estr. brak. — Egz.: Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz sygn. Rep. 76 III Sekt. 39, Litt. S. No. 37 k. 215—228.

WIECZNY a wdzięczny Nauczycielow wier-
nych Od Prac szkolnych y wszelkich trudności
w niebieskich Pałacach Odpoczynek, ktorego
sławney pamięci nieboszczyk Imsc Pan, Fryde-
ryk Kozik, Rektor Szkoły w Krolewcu Paro-
chialskiej przez XXXII. lat dobrze zasłużony
roku MDCCXLIII [= 1743]. Dnia XI. miesiąca
czerwca, przez smierc zbawienną Szczęśliwie Do-
stał, Na utulenie żalu przy grobie serdecznego
Brata placzącej Pani Siostry y wszystkich zało-
snych przyjaciół wystawiony od niektórych Aka-
demikow krolewieckich. W Krolewcu. Druko-
wano Literami Iana Henryka Hartunga. [1743].
ss. 8, ant. i got.

Zawiera wiersze panegiryczne w języku pol-
skim napisane przez: Georgius Albertus Rogal-
la. S. Th. Cultor Lyc. Prussus; Hieronymus
Kozik, Phil. Stud. Heinrichsdorff Soldau. Bor.;
Samuel Ernestus Tschepius, S. B.; Georg. Chris-
toph Tschepius. Soldau. Pruss. Iur. V. Stud.;
Coelestinus Heling. S. Theol. Stud. Lycc. Pruss.

Estr. brak. — *Egz.:* Olsztyn Ośrodek Badań
Naukowych (fotokopia).

2285. (J. W.): Wielki obraz albo dwa Stolice
królestwo łaski i królestwo majestatu albo chwa-
ły przedstawiając. Międzynarodowe Towarzy-
stwo Traktatne Hambork, Bazylea New York
Oakland Kapstadt Londyn Battle Creek Rio de
Janeiro Calcutta Krystyanya Toronto Buenos
Ayres Melbourne. 1898. (Druck von Gressner
& Schramm, Leipzig) 8° ss. 38, nlb. 2, ilustr., got.

Na k. tyt. *motto:* „Ale za dni tych królów
wzbudzi Bóg Niebieski królestwo, które na
wieki zepsewane [!] nie będzie”. Dan. 2.44.

Estr. brak. — *Egz.:* u autora Bibliografii.

WIERNOŚĆ pasterza Jezusa Chrystusa.
Ostród, Drukiem i nakładem C. E. Salewskiego.
12° ss. 18, got.

Estr. brak. — *Egz.:* Pisz Muzeum Regional-
ne.

WIŚNIEWSKI tłum. zob. Ballnus Friedrich:
Paweł Mędrzec.

WOIKE C[arl] L[eo]pold: Dwa razy czterdzieści
i osm Biblijnych Historji. Książka do nauki dla
szkół elementarnych ewangelickich, z uwzglę-
nieniem [!] trzech Pruskich przepisów na pod-
stawie Biblijnych Hystoryi Preussa ułożył i na-
końcu z skazówką dla nauczycieli opatrzył C. L.
Woike, Królewski Radca Regencyyny i Szkólny
w Królewcu. Podług ósmego poprawnego wyda-
nia niemieckiego na polski język przerobił An-
toni Gąsiorowski. Wydanie ósme. Toruń 1861.

Nakładem i drukiem Ernesta Lambecka. 8° ss.
VII, nlb. 1, 64 niekompletny, ilustr., got.

Estr. brak. — *Egz.:* Pisz Muzeum Regional-
ne.

WOKABULARZ rozmaitych y potrzebnych
Sentencyj. Drukowano w Krolewcu Pruskim
u Gerzego Osterbergera Roku Pańskiego 1583.

Wiad.: Drukarze dawnej Polski od XV do
XVIII wieku, T. 4: Pomorze, Wrocław 1962, s.
306.

2355. (J.W.): Wtóre przyjście Chrystusowe.
Sposób, kształt, przyczyna i bliskość tego zda-
rzenia. Międzynarodowe Towarzystwo Trakta-
ckie w Hamburku Bazylea Londyn Krystyanya
College View Mountain View Washington D.C.
Toronto Taquary Calcutta Buenos Ayres Kap-
stadt Warburton. 1906. 8° ss. 30, tyt. okł., got.

Egz.: u autora Bibliografii.

ZBÓR śpiewa przy Liturgii następujące słowa
z towarzyszeniem chóru. <Verl. Julius Malig in
Festenberg> 12° ss. nlb. 1, got.

Egz.: u autora Bibliografii.

2414. **ZUPEŁNA** wiara. Towarzystwo traktato-
we w Rosyi, Ryga. Międzynarodowe Towarzy-
stwo Traktatowe w Hamborku Bazylei Watford
Stockholm Krystyanii Helsingfors New York
Washington D. C. College View Mountain View
Ottawa São Bernardo Buenos Aires Santiago
Kapstadtu Calcutty Warburtonu. 1909. 8° ss. 15,
tyt. okł. ant.

Tyt. oryg. Full Assurance of Faith.

Egz.: u autora Bibliografii.

CZASOPISMA

***LÖTZENER KREISBLATT.** Redigirt vom
Königlichen Landrath. Druck und Verlag von
A. Umlauff in Lötzen. ss. 4, got. Giżycko R.
3:1852 — 7:1856.

Zachowane numery pisma z lat 1852—1856
wskazują, że było ono w tym czasie dwujęzyczne.

Estr. brak. — *Egz.:* Olsztyn Archiwum Pań-
stwowe sygn. I 448c k. 203—206 (1952 nr 52),
I 448a k. 324—327 (1853 nr 20), I 44a
k. 669—670, 685—686 (1856 nr 16).

*2701. **MAZOWIA.** Gazeta polsko-mazurska
w Eiku pożyteczna dla wszystkiego polsko-
czytającego ludu! Wyd. i druk F. J. Priddat,
„Ekspedycya polskiej Gazety w Eiku”. Red.
Zygmunt. Eik R. 1:1889 — 2:1890.

Zachowany numer próbny z 24 września 1889 r. nosił tytuł „Gazeta polsko-mazurska w Elku pożyteczna dla wszystkich polskoczytającego ludu! Szczery przyjaciel ludu”. Pismo ukazywało się od 1 października 1889 r. do marca 1890, subwencjonowane przez partię konserwatywną odznaczało się złą polszczyzną.

Estr. brak. — *Egz.*: Olsztyn Archiwum Państwowe sygn. IV 539 po k. 248 (nr próbny). — *Wiad.*: G. Jasiński: „Mazowia” — zapomniana gazeta mazurska, *Studia Historyczne* 1988 s. 3 ss. 459—466.

***OZNAJMIENIA POLITYCZNE.** (Dodatek do listu powiatowego.) Wyd. i red. H. Flakowski. Ostróda 1864—1865, got.

Jest to dodatek do „Osteroder Kreisblatt”. Pierwszy zachowany numer pochodzi z 16 kwietnia 1864 r., ale ukazywał się przynajmniej od początku 1864 r. Ostatni istniejący dodatek datowany jest na dzień 23 grudnia 1865 r. Rocznik 1864 liczył 198 s., rocznik 1865 — 116 s.

Estr. brak. — *Egz.*: Olsztyn Biblioteka Warmińskiego Seminarium Duchownego (współoprawny z Osteroder Kreisbalatt 1864, 1865). — *Wiad.*: J. Jasiński: „Oznajmienia Polityczne” — nieznan tygodnik ostródzki, *Studia Historyczne* 1984 z. 2 ss. 293—302.

2741. **PRZYJACIEL ROBOTNICZY.** Gazeta polska-miemiecka[!] dla ludu ewangelicznego. Miejsce trudzenia: Gelsenkirchen w Westfalii Marktstrasse 13. z Bogiem za Cesarza i Kraj! Odpowiedzialny wydawca: Ferd. Dienst w Gelsenkirchen, druk i nakład takżeż jego.

Estr. brak. — *Wiad.*: Wojciech Chojnacki: Wydawnictwa w języku polskim dla Mazurów w Westfalii i Nadrenii w latach 1889—1914, *Komunikaty Mazursko-Warmińskie* 1975 nr 2 (128) ss. 185—186, ilustr. po s. 192.

*2749. **TYGODNIK LECKIEGO OBWODU.** — *Das Lycker Kreisblatt.* Verlag des typographischen Instituts zu Lyck (von W. Menzel). Redigirt vom Landrathsamte. cm 23,5 x 19,5 ss. 4, got. Elk 1843—1870.

Okolo 1850 r. zmiana tytułu na „Lycker Kreisblatt”, ale dwujęzyczność pisma zachowana co najmniej do nr. 21 z 27 maja 1870 roku.

Estr. wyd. 2, III 481. — *Egz.*: Olsztyn Archiwum Państwowe sygn. I 646 k. 194—197 (1843 nr 4—5); I 571 k. 188—189 (1846 nr 4); I 643 k. 10—12 (1858 nr 30); I 800 k. 257—258 (1862 nr 37); I 740 k. 329—330 (1870 nr 21); Olsztyn OBN (1866).

***TYGODNIK OBWODU JANSBORSKIEGO.** — *Das Johannsburger Kreisblatt.* Redigirt vom Landrath. Herausgegeben vom typogr. Institut zu Lyck. Druck des typogr. Institut v. W[ilhelm]. Menzel in Lyck, got. Pisz R. 1:1847 — 2:1848.

Pismo ukazywało się w wersji dwujęzycznej przynajmniej do nr. 50 z 20 grudnia 1848 r.

Estr. brak. — *Egz.*: Olsztyn Archiwum Państwowe sygn. I 432 k. 408—409 (1848 nr 50).

*2750. **TYGODNIK OBWODU OLECKIEGO.** — *Das Oletzkoer Kreisblatt.* Verlag des typographischen Instituts zu Lyck (von W. Menzel). redigirt vom Landrath (von Lenski). cm 22 x 20 ss. 408, got. Olecko R. 1:1843 — 6:1848.

W wersji dwujęzycznej niemieckiej i polskiej pismo wychodziło przynajmniej do końca 1848 r.

Estr. brak. — *Egz.*: Kraków Biblioteka Jagiellońska.

***WSCHODNIO-PRUSKI MAZUR.** Wystruć 1871.

Estr. brak. — *Wiad.*: W. Kętrzyński: O Mazurach, Opracował i wydał J. Jasiński, Olsztyn 1968, ss. 18—19.

(Opracowała Małgorzata Szymańska-Jasińska)